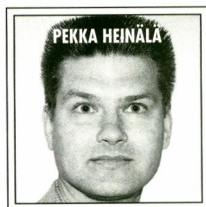

RATISTA HOITON

Kansa tuomitsee humalassa ajamisen armottomasti. Yleisestä paheksunnasta huolimatta Suomessa jää vuosittain kiinni noin 20 000 rattijuoppoa, joista arviolta neljännes on vielä samanaikaisesti jonkin muun päihteen vaikutuksen alainen. Kymmenesosa kiinni jääneistä on alle 20-vuotiaita. Yli puolet jää kiinni toistamiseen. Päihtyneenä ajava uhmaa liikenneturvallisuutta, mutta erityisesti vaarantaa omansa ja muiden kyydissä olevien hengen. Humalassa ajetuissa kuolemaan johtaneissa kolareissa menehtyneistä suurin osa on nuoria miehiä. Aineelliset ja inhimilliset menetykset tuntuvat kohtuuttomilta, koska periaatteessa tapaukset olisivat estettävissä.

Liikennehaittuskampanjoin voidaan vaihtaa valtaosaan kansalaisista, mutta päihderiippuvaisiin ne eivät tehoa riittävästi. Juopuneena ajamisesta kiinni jäämisestä seuraa rangaistus, mutta samalla se on kriisi, jonka selvittämiseen voitaisiin puuttua hoidollisestikin. Euroopan maista ainakin Saksassa ja Ruotsissa on saatu hyviä kokemuksia rattijuoppojen hoidosta. Hoidon avulla on voitu vähentää uudelleen rattijuoppoudesta kiinni jäävien määrää. Toisaalta tiedetään, että suomalaisista rattijuopoista arviolta puolet on jo hakeutunut päihteen käytön vuoksi hoitoon.

Suomessa tuli kesällä 1996 voimaan Euroopan yhteisöjen jäsenmaita velvoittava toimintaohje ajokorttia koskevista lääkärintarkastuksista. Sen mukaan ajokorttia ei saa myöntää henkilölle, joka on riippuvainen päihteistä

tai lähtee ajamaan päihtyneenä. Käytännössä päihderiippuvaiset ovat saaneet ajokorttinsa entiseen tapaan, koska selkeitä soveltamisohjeita ja toimintamalleja ei ole ollut olemassa. Oikeuskäytäntö on kuitenkin vähitellen muuttumassa toimintaohjeen mukaiseksi. Uudenmaan lääninoikeus piti moninkertaisen rattijuopon ajokiellon voimassa vedoten siihen, ettei tuomittu henkilö pystynyt osoittamaan parantuneensa alkoholiongelmastaan.

Päihdelääketieteen yhdistys ja Liikenne- ja lääketieteen yhdistys ovat esittäneet tarpeen kehittää rattijuopuille tarkoitettu arviointi- ja hoitoonohjausjärjestelmä. Eri alojen virkamiehet käsitelivät asiaa keväällä pidetyssä seminaarissa. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin päihdetyöryhmän aloitteesta asia otettiin uudelleen esille syyskuussa järjestetyssä kutsuseminaarissa, josta saatiin laaja kannatus kokeiluhankkeen aloittamiselle. Tarkoituksena on mahdollisimman pian käynnistää alueellinen rattijuoppojen päihdeongelmien arviointi- ja hoitoonohjaustoiminta, jonka kokemusten perusteella toimintaa voidaan laajentaa valtakunnalliseksi. Tavoitteena on käyttää hyväksi perusterveydenhuollon mahdollisuuksia tunnistaa ja puuttua päihdeongelmiin jo niiden varhaisvaiheissa. Alkoholin suurkuluttajathan joka tapauksessa käyttävät muuta väestöä useammin perusterveydenhuollon palveluita. Kokeilutoiminnan aloittaminen Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueelta tunnetaan perustellulta, koska sen perusterveyden-

huollon yksiköissä on jo pitkään toteutettu alkoholi-ongelmien mini-interventioita.

Kansainvälisissä suosituksissa ajokortin myöntämiseen rattijuoppoustopauksissa kiinnitetään huomiota kiinni jäädessä todettuun veren alkoholipitoisuuteen ja kiinnijäämiskertaan. Vahvasti päihtyneenä ajaminen ja uusinta viittaavat mahdollisesti alkoholiriippuvuuteen, jolloin seuranta-aika ennen kortin uudelleen myöntämistä pitenee. Yksiselitteisiä päihderiippuvuuden vaikeusasteen mittareita tai hoidon tehoa kuvaavia osoittimia ei ole olemassa. Yksi ratkaisu on seurata alkoholin käyttöä mahdollisimman herkästi ja luotettavasti mittaavien laboratoriotestien muutoksia. Toistaiseksi on ratkaisematta, kuka maksaa tutkimukset ja hoidon. Esimerkiksi Ruotsissa kustannukset on jätetty rattijuopon itsensä maksettaviksi.

Rangaistuksia koventamalla tai hoitomahdollisuuksia lisäämällä päihtyneenä ajamista ei saada kokonaan loppumaan. Tosiasiaan on, että osa ajokorttinsa menettäneistä ajaa joka tapauksessa kortittakin. Sopivien hoitomahdollisuuksien tarjoaminen rangaistusai- kana vähentäisi todennäköisesti uudelleen rattijuoppoudesta kiinni jääneiden määrää. Hoitoa on jo nyt mahdollista saada osana yhdyskuntapalvelua. Kehittämällä rattijuoppojen arviointi- ja hoitohausjärjestelmää pystyttäisiin tehokkaasti hyödyntämään hoidollisesti henkilökohtainen kriisitilanne, jossa päihteen käytön haitat ovat selvästi havaittavissa. Hankeen onnistuminen edellyttää viranomaisyhteistyötä, luottamusta ja tietojen vaihtoa eri toimijoiden kesken. Erityisesti tietosuojaan liittyvät määräykset voivat haitata hoidossa tarvittavan tiedon kulkua.